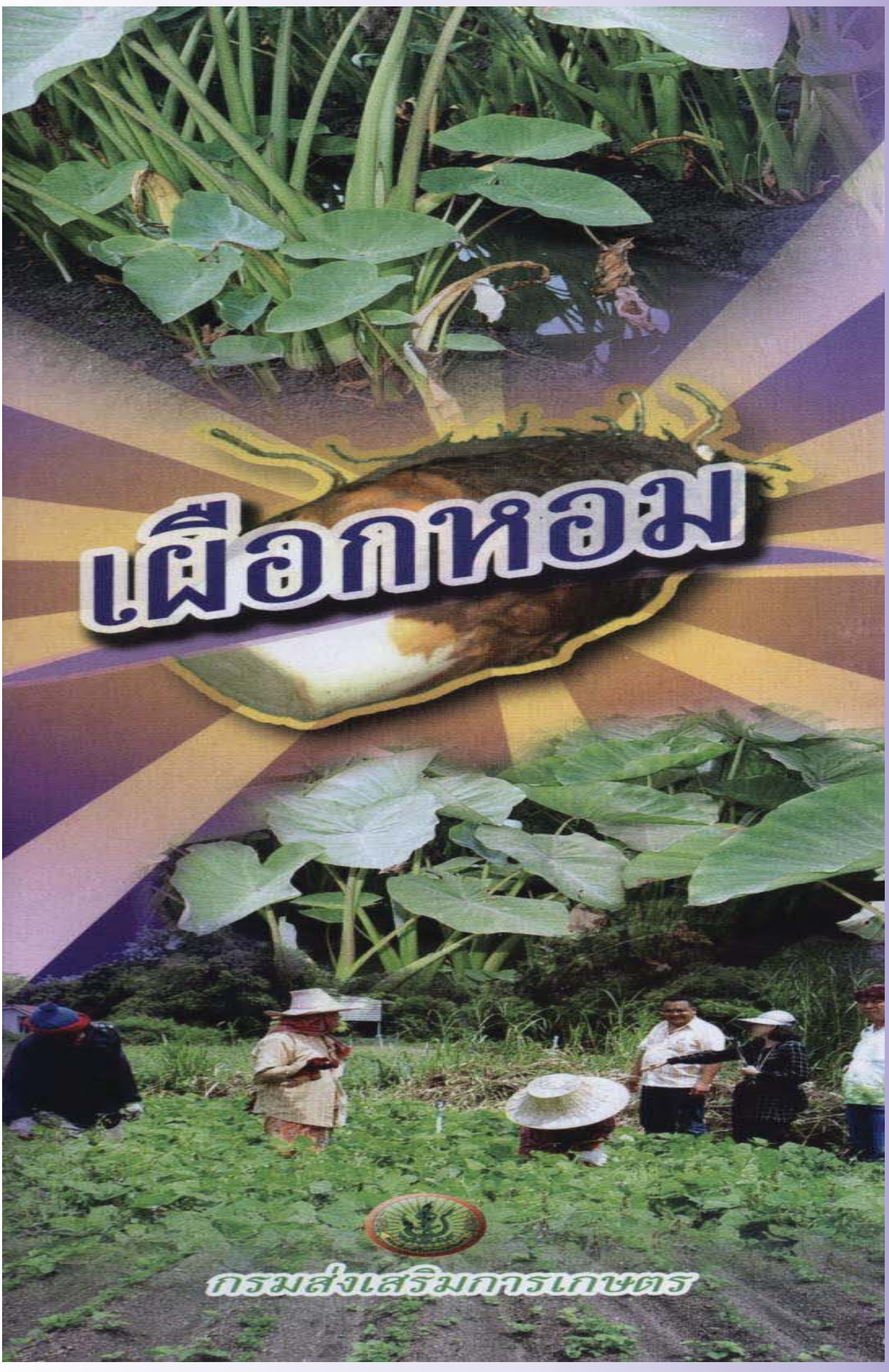
เผือกหอม
กรมส่งเสริมการเกษตร

เผือก มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Colocasia esculenta เป็นพืชอายุสั้นฤดูกาลเดียว ปลูกได้หลายรุ่น โดยใช้หน่อขยายพันธุ์ต่อได้ สามารถปลูกเผือกได้แทบทุกภาคและทุกฤดูกาล เมื่อต้นโตขึ้นถึงระยะลงหัวแล้ว จะมีลูกเผือกหรือลูกซอ (เผือกหัวเล็กๆ เกิดที่ด้านล่างหัวแม่) เจริญเติบโตมีขนาดใหญ่และคุณภาพดีขึ้นต้องอาศัยอาหารจากต้นแม่ หลังจากนั้นจะมีตะเกียง (เป็นลูกเผือกเหมือนกันแต่งอกออกมาจากด้านข้างของหัวแม่เหนือพื้นดิน) จำนวนลูกซอหรือตะเกียงจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสายพันธุ์และการบำรุง ทั้งลูกซอและตะเกียงใช้บริโภคหรือใช้ขยายพันธุ์ได้ แต่ลูกซอให้คุณภาพในการขยายพันธุ์ดีกว่าตะเกียง

หัวเผือกคือแหล่งสะสมอาหาร หากบำรุงด้วยสารอาหารกลุ่มแป้งและน้ำตาลทั้งทางรากและทางใบอย่างสม่ำเสมอจะทำให้มีหัวใหญ่และมีคุณภาพดีขึ้นเรื่อยๆ แม้จะเลยอายุเก็บเกี่ยวแล้วก็ตาม

ชนิดของเผือก

เผือกที่ปลูกในประเทศไทยแบ่งออกได้หลายชนิดได้แก่

1. เผือกหอม เป็นชนิดหัวใหญ่ เนื้อสีขาวอมม่วงอ่อนอายุเก็บเกี่ยวประมาณ 7-8 เดือน น้ำหนักหัวประมาณ 2-3 กิโลกรัม กาบใบใหญ่สีเขียว เมื่อต้มสุกแล้วมีกลิ่นหอมเฉพาะตัว ได้แก่ พันธุ์พิจิตร-016 พิจิตร-019 และเผือกหอมเชียงใหม่

หมายเหตุ : เผือกหอมพิจิตร-016 แตกตะเกียง 10-12 ตะเกียงต่อต้น ทำให้ประหยัดเวลาและแรงงานในการปลิดตะเกียงทิ้ง เพื่อไม่ให้แย่งอาหารจากต้นแม่ (หัว) มีเปอร์เซ็นต์แป้งและน้ำตาลสูงสุดในบรรดาเผือกทุกสายพันธุ์ ส่วนเผือกหอมเชียงใหม่แตกตะเกียง 20-25 ตะเกียงต่อต้น ข้อจำกัดของเผือกหอมพิจิตร-016 คือ ไม่ต้านทานต่อโรคใบไหม้ ถ้าพบมีการระบาดของโรคใบไหม้ ควรมีการตัดใบเผือกที่เป็นโรคตามความเหมาะสม

2. เผือกเหลือง หัวสีเหลืองขนาดเล็กกว่าเผือกหอม

3. เผือกไม้ หรือเผือกไหหลำ หัวเล็กแต่ยาว เวลานำไปต้มเปลือกเป็นสีดำ มีเมือกลื่นๆ รสหวาน

4. เผือกตาแดง ที่ตาของหัวเผือกชนิดนี้มีสีแดงเข้ม ตามกาบใบและเส้นใบสีแดงมีหัวเล็กๆ ติดอยู่รอบๆ หัวใหญ่เป็นกลุ่มจำนวนมาก

โดยทั่วไปเกษตรกรนิยมปลูกเผือกหอม เนื่องจากมีราคาดีกว่าเผือกชนิดอื่นๆซึ่งการปลูกเผือกนั้นจะปลูกอยู่ตามภาคต่างๆ ทั่วประเทศ แต่จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกสำคัญได้แก่ สระบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี นครสวรรค์ เชียงใหม่ ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี และพระนครศรีอยุธยา

การเลือกพื้นที่ปลูกเผือกและฤดูปลูก

เผือกเป็นพืชที่ต้องการน้ำมาก ถ้าขาดน้ำก็จะชะงักการเจริญเติบโต เผือกชอบดินร่วนปนทราย มีหน้าดินลึก มีความอุมดมสมบูรณ์และระบายน้ำดี ดินมีความเป็นกรดเป็นด่าง (pH) 5.5-6.5การปลูกในช่วงฤดูแล้งจะปลูกเป็นพืชหลังนา เริ่มปลูกเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม ซึ่งเกษตรกรต้องดูแลให้น้ำอย่างสม่ำเสมออย่าให้ขาดน้ำ ส่วนการปลูกเผือกในช่วงฤดูฝนนั้น จะเริ่มปลูกเดือนเมษายน -พฤษภาคม สำหรับพื้นที่ในเขตชลประทานจะสามารถปลูกเผือกได้ตลอดปี เกษตรกรส่วนใหญ่มักนิยมใช้ลูกเผือกหรือลูกซอหรือตะเกียงที่แตกออกจากหัวเผือกมาใช้เป็นพันธุ์ปลูกโดยใช้ในอัตรา 100-200 กิโลกรัมต่อไร่แล้วแต่ขนาดของลูกเผือก เผือกจะมีระยะพักตัวประมาณ 1-2 เดือน เมื่อพ้นระยะพักตัวแล้วเผือกจะขึ้นสม่ำเสมอฉะนั้นก่อนนำหัวเผือกไปปลูกควรผึ่งหัวเผือกให้แห้งในที่ที่มีอากาศถ่ายเทสะดวกเพื่อให้พ้นระยะพักตัว โดยเกษตรกรสามารถหาซื้อพันธุ์เผือกได้ตามแหล่งปลูกใหญ่ๆ เช่น เชียงใหม่ สระบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี

การชำกล้าเผือก

ก่อนจะปลูกเผือกบนแปลงจะต้องนำลูกเผือกหรือลูกซอมาเพาะให้แตกยอดเสียก่อน วิธีการเตรียมแปลงเพาะและชำกล้าเผือกนั้นควรจะคัดเลือกพื้นที่ที่ใกลีแหล่งน้ำสามารถรดน้ำได้สะดวกทำการไถดิน 1 ครั้ง เพื่อปรับดินให้เรียบสม่ำเสมอแล้วปูด้วยขี้เถ้าแกลบให้เต็มแปลง นำลูกเผือกที่มีขนาดเล็กเท่าหัวแม่มือมาวางเกลี่ยให้เรียบไม่ให้ซ้อนกันบนดินที่เตรียมไว้แล้วโรยขี้เถ้าแกลบทับบางๆ ใช้ฟางคลุมทับอีกชั้นหนึ่ง รดน้ำให้ชุ่มอยู่เสมอทุกวัน จนกระทั่งกล้าเผือกอายุประมาณ 2-3 สัปดาห์หรือสูงประมาณ 2-3 ใบ ก็สามารถย้ายปลูกได้ ถ้าลูกเผือกแตกหน่อหรือยอดหลายยอดก่อนนำไปปลูก ควรจะเด็ดใบให้เหลือเพียง 1-2 ใบ

การเตรียมแปลงปลูกและวิธีปลูก

<u>1. การปลูกเผือกแบบไร่</u> โดยการทำการไถพรวนดินเก็บหญ้า และวัชพืชออกจากแปลงให้หมดในเขตชลประทาน ควรยกร่องทำแปลงปลูกกว้างประมาณ 3-5 เมตร ยาวขนานไปตามพื้นที่ดิน ให้แต่ละร่องห่างกันประมาณ 1-1.5 เมตร เพื่อเป็นการระบายน้ำ เมื่อฝนตกหนัก น้ำจะได้ไม่ขังบนแปลงปลูก ถ้าเป็นเขตอาศัยน้ำฝนก็ไม่ต้องทำร่องระบายน้ำ เมื่อเตรียมดินเสร็จแล้วใช้วิธีขุดหลุมปลูกโดยให้มีระยะปลูก 50-60 เซนติเมตร x 50-60 เซนติเมตร นำต้นกล้าจากแปลงเพาะมาปลูกลงในหลุมปลูกให้ต้นกล้าจากแปลงเพาะมาปลูกลงในหลุมปลูกให้ต้นกล้าตั้งตรง กลบดินเล็กน้อยพอมิดหัวเผือก การปลูกควรทำในตอนเย็น หลังจากปลูกในระบะแรกๆ ต้องหมั่นรดน้ำเช้าและเย็น หลังจากปลูกในระยะแรกๆ ต้องหมั่นรดน้ำเช้าและเย็นให้ดินชุ่มชื้นอยู่เสมอ เมื่อเผือกตั้งตัวได้ก็เว้นรดน้ำให้ห่างออกไปได้ โดยดูจากผิวดินและสภาพอากาศถ้าแห้งก็รดน้ำ เมื่อต้นเผือกเติบโตจนใบแผ่ปกคลุมผิวดินหมดแล้วก็จะเว้นช่วงการรดน้ำให้นานออกไปได้อีก การรดน้ำอาจใช้เครื่องสูบน้ำช่วยทุ่นแรงการรดน้ำก็ได้

2. การปลูกเผือกในนา ให้ทำการไถคราดดินแล้วปล่อยน้ำเข้าแปลง ตีคราดเป็นแนวยาวตามความยาวของแปลงนำกล้าเผือกจากแปลงเพาะกล้ามาปลูกหรือดำในแปลงให้ระยะห่างระหว่างแถว 1 เมตร ระหว่างต้นประมาณ 30-50 เซนติเมตร รักษาระดับน้ำไม่ให้เกิน 10 เซนติเมตร เมื่อเผือกตั้งตัวได้แล้วหรือเรียกว่า “เผือกรัดตัว” ประมาณ 2-3 สัปดาห์ ก็พูนดินบนร่องปลูกโดยใช้เสียมขนาดใหญ่ตักดินจากระหว่างแถวเผือก เพื่อเป็นทางระบายน้ำ วิธีนี้เกษตรกรเรียกว่า “การแทงโปะ” หมั่นให้น้ำอยู่เสมอโดยให้ทางร่องระบายน้ำทุก 10-15 วัน การให้น้ำไม่จำเป็นต้องให้น้ำขังตลอดเวลา หลังจากต้นเผือกตั้งตัวดีแล้วไม่นานก็จะแตกหน่อขึ้นเป็นกอ ควรถอนหรือใช้เสียมคมๆ ปาดหน่อที่แตกออกทิ้งเสียให้แตกเป็นกอใหญ่จะได้เผือกที่มีหัสเล็กๆขายไม่ได้ราคา

อีกวิธีหนึ่งคือ ทำการไถคราดและยกร่องก่อนขนาดร่อง 1 เมตร – 1.20 เมตร แล้วปล่อยน้ำเข้าตามร่องพอให้ชื้น ทำการปลูกหรือดำกล้าเผือกในร่องเพียง 1 แถว หรือจะทำร่องให้กว้างขึ้น จากนั้นหมั่นให้น้ำตามร่องอยู่เสมอ เมื่อเผือกตั้งตัวได้จนอายุ 1-2 เดือน ก็พรวนดินจากสันร่องมากลบต้นเผือก

เมื่อเผือกอายุได้ 34- เดือน จะเริ่มมีหัวและโตขึ้นเรื่อยๆ ระยะนี้ใช้จอบพูนดินคลุมโคนเผือก การคลุมโคนจะทำให้เผือกมีหัวป้อมใหญ่และมีน้ำหนักดี เพราะหัวเผือกนั้นคือลำต้นใต้ดิน ซึ่งจะเจริญขึ้นข้างบนและรากที่แตกออกรอบๆหัวเผือกสามารถดูดอาหารจากดินที่คลุมโคนอยู่ได้ง่ายขึ้น

3. การปลูกเผือกริมร่องสวน วิธีนี้ส่วนมากจะปลูกในแหล่งที่เกษตรนิยมปลูกผักแบบยกร่องทำสวนแบบยกร่อง เช่น จังหวัดนครปฐม ราชบุรี สมุทรสาคร และสุพรรณบุรีหรือเกษตรกรทำนาที่ปลูกเผือกริมคันนาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทองและสุพรรณบุรี การปลูกเผือกแบบริมร่องสวนหรือริมคันนา เกษตรกรเตรียมดินโดยใช้พลั่วแทงดิน สาดโกยดินขึ้นทำฐานร่องคล้ายคันนาไปตามร่องสวนหรือร่องสวนผัก แล้วนำกล้าเผือกมาปลูกริมร่องสวนให้ระยะระหว่างต้นเป็น 50 เซนติเมตร หลุมละ 1 ต้น วิธีนี้จะสะดวกในเรื่องการดูแลให้น้ำเพราะเผือกที่ปลูกตามริมร่องสวนหรือริมคันนามีน้ำเพียงพอแล้ว

การใส่ปุ๋ย

ต้นเผือกเป็นพืชที่ต้องการปุ๋ยมาก ดินที่จะใช้ปลูกเผือกให้ได้ผลดีก็ต้องเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์มีธาตุอาหารพืชอยู่ในดินสูง ดังนั้นปริมาณการใส่ปุ๋ยจะขึ้นอยู่กับปริมาณของธาตุอาหารที่มีอยู่ในดินซึ่งโดยทั่วไปควรทำดังนี้

1. ใส่ปุ๋ยคอกแห้ง เช่น มูลวัว ควาย เป็ด ไก่ ที่หมักแล้วรองก้นหลุมหรือคลุกกับดินในหลุมปลูกหลุมละ 2-32 กำมือ หรือใส่ลงบนแปลงปลูกช่วงไถพรวนได้เลย

2. หลังจากเผือกตั้งตัวหรือย้ายปลูกได้ประมาณ 1 เดือน หรือก่อนพูนโคนทำร่อง ควรใส่ปุ๋ย 15-15-15 หรือ 25-7-7 ในอัตรา 30-50 กิโลกรัมต่อไร่ โดยโรยปุ๋ยรอบๆ ต้นเผือกแล้วพรวนดินกลบ หรือถ้าเป็นการปลูกเผือกในนาก็โรยปุ๋ยข้างๆ แถวเผือก แล้วจึง “แทงโปะ” หรือตักดินพูนโคนเพื่อทำร่องจะใส่ปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีจะให้ผลดีมาก

3. เผือกอายุ 2 เดือนขึ้นไป ควรจะใส่ปุ๋ยเร่งหัวเช่น ปุ๋ยสูตร 13-13-21 ในอัตรา 30-50 กิโลกรัมต่อไร่ แต่ถ้าดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำอาจใส่ปุ๋ยอีกครั้งเมื่ออายุ 3-4 เดือนในอัตราเดิม

การกำจัดวัชพืช

การกำจัดพืชเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งหลังจากปลูกจะต้องกำจัดวัชพืชประมาณ 34- ครั้ง ก่อนที่ต้นเผือกจะมีใบคลุม โดยอาจใช้แรงงานหรือใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชก่อนปลุก เช่น กรัมม๊อกโซน และใช้สารคุมวัชพืช เช่น รอนสตาร์ หรือ แลสโซ่ หลังจากปลูก

การเก็บเกี่ยว

เผือกมีอายุนับจากวันปลูกจนถึงวันเก็บเกี่ยว ประมาณ 7-8 เดือน ถ้าแปลงเผือกปลูกแบบไม่มีน้ำขัง (เผือกน้ำ) จะเจริญเติบโตเร็วกว่าปลูกแบบไม่มีน้ำขัง (เผือกบก) และสามารถเก็บเกี่ยวได้ตั้งแต่อายุ 5-6 เดือน เมื่อเผือกอายุใกล้จะเก็บเกี่ยวได้ใบจะค่อยๆ เหี่ยวเป็นสีเหลืองตั้งแต่ใบล่างขึ้นไปจนเหลือแต่ใบตรงส่วนยอด 2-3 ใบ โคนต้นจะลอกเหนือดินขึ้นมาเล็กน้อยมองเห็นได้ชัดเจน ก็แสดงว่าหัวเผือกแก่จัด สามารถขุดได้แล้ว เพราะถ้าปล่อยทิ้งไว้ในดินนานกว่านี้น้ำหนักของหัวเผือกจะลดลง ถ้าแปลงเผือกมีน้ำขัง (เผือกน้ำ) ให้ระบายน้ำออกก่อนเก็บเกี่ยว 10-15 วัน วิธีขุดให้ใช้จอบเสียมหรือ“เหล็กแทงแลง” เป็นเหล็กดัดแปลงสำหรับขุดงัดหัวเผือก แล้วนำหัวเผือกออกมากองรวมไว้ก่อน เมื่อขุดหมดแล้วจึงตามเก็บลูกเผือกหรือลูกซอที่หักออกจากหัวเผือกที่ติดอยู่ในดิน

หัวเผือกที่ขุดมาได้แล้วต้องนำมาลอกกาบใบแห้งๆออก ตัดลูกเผือกกองไว้ต่างหาก ตัดรากและส่วนยอดทิ้งให้เหลือแต่หัวเผือก ส่วนลูกเผือกโดยปัดเศษดินเศษหญ้าออกจากหัวเผือก ไม่ล้างน้ำเพราะหัวเผือกจะเน่าง่าย และเก็บไว้ไม่ได้นาน ผลผลิตเผือกต่อไร่จะอยู่ระหว่าง 1,400-2,000 กิโลกรัม ราคาเผือกจะขึ้นลงตามฤดูกาลและปริมาณเผือกที่เข้าสู่ตลาด โดยทั่วไปราคาขายที่ไร่ เกษตรกรจะอยู่ระหว่าง 20-27 บาทต่อกิโลกรัม ฉะนั้นเผือกจึงเป็นพืชที่ทำรายได้ให้แก่เกษตรกรได้อีกพืชหนึ่ง

โรคและแมลงศัตรูเผือก

1. เพลี้ยอ่อน ใบเผือกมักจะถูกเพลี้ยอ่อนรบกวนเสมอ ทำให้ต้นเผือหแคระแกร็นไม่ค่อยเจริญเติบโต

การป้องกันกำจัด ควรใช้ไดเมทโธเอท หรือ ไดเมครอน ชนิดใดชนิดหนึ่งผสมน้ำตามคำแนะนำในสลากฉีดพ่นให้ทั่วใบ

2. หนอนกินใบ มีอยู่ 2 ชนิด คือ หนอนกระทู้ผักและหนอนกระทู้หอม โดยหนอนจะกัดกินใบทำให้ใบฉีกขาดเว้าแหว่ง ต้นเผือกชะงักการเจริญเติบโต

การป้องกันกำจัด ควรใช้ แลนเนทหรือ ไซเปอร์เมทริน อย่างใดอย่างหนึ่งผสมน้ำตามคำแนะนำในสลากฉีดพ่นที่ใบ

3. โรคใบไหม้ หรือเกษตรกรทั่วไปเรียกว่าโรคกบตาเสือ เกิดจากเชื้อราจะพบในเผือกที่ปลูกในที่ชื้นแฉะจะระบาดมากเมื่อมีฝนตกติดต่อกันหลายวัน ความชื้นสูงและอุณหภูมิต่ำ

การป้องกันกำจัดโรคใบไหม้

1. ควรปลูกเผือกให้มีระยะห่างพอเหมาะไม่ใบชนกันมากเพื่อให้ความชื้นถ่ายเทได้ดี
2. ไม่ควรเดินผ่านแถวเผือกในขณะที่แปลงเผือกชื้นแฉะ เพราะจะทำให้เพิ่มการระบาดของเชื้อโรค
3. เผาทำลายเศษใบเผือกทิ้งเมื่อเก็บเกี่ยวแล้ว
4. เมื่อเผือกอายุ 2-3 เดือน หากเริ่มมีโรคระบาดควรรีบตัดใบที่เป็นโรคเผาทำลาย
5. ใช้สารเคมีริโดมิล คูปราวิ ฉีดพ่น 3-5 วันต่อครั้ง ในระยะที่ระบาดมากฝนตกชุกหรือความชื้นสูงและเนื่องจากเผือกมีใบลื่นมาก การใช้สารเคมีทุกครั้งตึงควรใช้สารจับใบผสมลงไปด้วยเพื่อให้สารเคมีติดกับเผือกได้นาน
6. นำหัวเผือกจุ่มสารเคมีไดโฟลาแซนก่อนปลูก

4. โรคหัวเน่า มักเกิดระหว่างการเก็บรักษาหรือปล่อยทิ้งไว้ในแปลงนานเกินไป ถ้ามีความชื้นมากจะทำให้เชื้อราเข้าทำลายได้ ป้องกันโดยหลีกเลี่ยงไม่ให้หัวเผือกได้รับความชื้นมากเกินไป

เรียบเรียง

กลุ่มสื่อส่งเสริมการเกษตร
กรมส่งเสริมการเกษตร

ภาพ

ก้องเกียรติ สุขเกษม
ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร

จัดทำเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ศูนย์วิทยบริการเพื่อส่งเสริมการเกษตร
สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
กรมส่งเสริมการเกษตร
โทร. 0-2579-5517
E-Mail: esc2553@hotmail.com